

Савицька О.С., к. арх.н,
асп. Румілец. Т.С., Халін В.В.,
Кафедра містобудування

Одеська державна академія будівництва і архітектури

DOI: 10.32347/2519-8661.2019-20.193582

ВПРОВАДЖЕННЯ ПАРТИСИПАТОРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. *Процеси децентралізації влади, які за останні роки набирають все більших обертів в Україні, дають широкі повноваження органам місцевого самоврядування. Необхідні нові методологічні основи для самостійного прийняття рішень зі стратегічного вибору шляхів розвитку місцевих суб'єктів, громадського управління в умовах децентралізації. Впровадження партисипаторного проектування в об'єднаних територіальних громадах є ефективною і одночасно «м'якою» технологією в силу своєї відкритості, прозорості, підзвітності та підконтрольності влади суспільству. Виходячи з досвіду розробки містобудівних проектів, концепцій розвитку, організації мозкових штурмів і воркшопів, в яких автори публікації брали участь, виявляється необхідність впроваджувати нові методологічні підходи проектування громадських просторів в об'єднаних територіальних громадах. У статті охарактеризовано роль і специфічні особливості процесу партисипаторного проектування історичного центру в смт Сарата. Обґрунтовано відповідні принципи співучасті жителів, влади та громадських організацій на всіх етапах проектування, а також роль окремих процесів в взаємозв'язку стратегії розвитку ОТГ і містобудівної документації.*

Ключові слова: *партисипаторне проектування, об'єднані територіальні громади, децентралізація; стратегія; містобудівні проекти.*

Вступ. Одним з пріоритетних видів діяльності органів місцевого самоврядування є розробка стратегій розвитку створених об'єднаних територіальних громад. Процеси децентралізації влади, які за останні роки набирають все більших обертів в Україні, дають широкі повноваження органам місцевого самоврядування, але отримання місцевою владою додаткових повноважень і фінансових ресурсів має на увазі збільшення відповідальності та підзвітності.

Містобудівні проекти - найважливіші документи, які базуються на стратегії розвитку. Як правило, жителі міст і населених пунктів беруть участь в громадських слуханнях на останніх стадіях розробки містобудівних проектів, процедура проведення яких не прописана в законодавстві. Надання більшої

самостійності ОТГ висуває потреби в створенні методологічної основи для самостійного прийняття рішень зі стратегічного вибору шляхів розвитку місцевих суб'єктів, громадського управління в умовах децентралізації.

Впровадження партисипаторного проектування в об'єднаних територіальних громадах є ефективною і одночасно «м'якою» технологією в силу своєї відкритості, прозорості, підзвітності та підконтрольності влади суспільству. Діалог із суспільством починається на етапі формування концепції і включає в себе такі різноманітні механізми партісіпації як інформаційні повідомлення в ЗМІ, соціологічні дослідження, опитування, інтерв'ю, мозкові штурми, воркшопи, публічні слухання.

Постановка проблеми. Сучасний вигляд малих міст і селищ України не відповідає уявленням про комфортному середовищі. Брудні вулиці і тротуари, витоптані газони, занедбані парки, зруйновані малі архітектурні форми - все це викликає відчуття розрухи і безвиході. Інвестиції в благоустрій є недорогим і ефективним способом продемонструвати позитивні зміни, підвищити привабливість населених пунктів. Точкові, слабо пов'язані один з одним непродумані рішення викликають лише невдоволення жителів і жаль про втрачені можливості. Розробка загальної концепції розвитку міського середовища необхідна для раціонального витрачання бюджету і залучення позабюджетного співфінансування проектів (гранти, містоутворюючі підприємства, середній і малий бізнес, некомерційні організації). Основне завдання при цьому, щоб найбільше число жителів відчули позитивний ефект від перетворення суспільного простору.

Виклад основного матеріалу. Асоціація архітекторів Одеси, спільно з Саратської сільській радою та Саратського району міжнаціональних-культурним товариством «Злагода» провели успішний експеримент впровадження партісіпаторного проектування. На першому етапі ми презентували концепцію відродження культурно-історичної спадщини Сарати, роботу над якою вже багато років веде суспільство «Злагода», де отримали позитивний відгук від місцевого населення і різноманітні пропозиції. Вибрали перші локації для проектування: площа Патріотів, що мала історичну назву Маркетплатц; Соборну площу і вул. Карла Вернера. Ці площі утворюють історичне ядро Сарати і були закладені німецькими колоністами на початку 19-го століття. Сарата від свого першого будинку будувалась за планом німецького архітектора, який затвердив ще пастор Линдл - засновник Сарати. Завдячуючи додержанню цього плану, центр селища Сарата має своєрідне планування, що робить селище самобутнім. Відчуття простору та масштабності надають селищу дві його центральні площі.

Рис. 1. Соборна площа

Рис. 2. Площа Патріотів (Маркетплатц)

Наступний етап - опитування населення. Для проведення опитування Асоціацією були розроблені анкети, які включають в себе питання на тему: якою має бути центральна площа, щоб там із задоволенням проводили час жителі. Ми зібрали побажання городян і розбили 27 питань на 5 критеріїв: різноманітність, транспортні потоки, безпеку, комфорт, ідентичність, екологічність. Заповнення анкет проводилося на місцевому святі, де інтерв'юерами виступали активні жителі Сарати, що входять в суспільство «Злагода», що підвищило довіру громадян. Протягом місяця товариство зібрало 235 заповнених бланка з додатковими пропозиціями. В результаті було отримано унікальний зріз громадської думки, результати якого стали основою завдання на проектування. В рамках збору вихідних даних були підготовлені бланки вивчення мобільності площ і проведені підрахунки руху транспортних засобів і пішоходів за участю місцевих громадських об'єднань. Досвід показує, що якщо питання стосується анкетування як інструменту збору даних про потреби суспільства, то ініціатором анкетування найчастіше повинен бути сільську раду, яка поширює ці анкети серед членів громади, це підвищує рівень свідомості і довіри.

До процедури обробки краще залучати осіб, які мають аналітичні здібності, так звані «стратегічні» і «проектні» компетентності, які розбираються в методах проведення соц. досліджень і можуть надавати експертно-консультаційну допомогу.

Одним із складних питань було організація руху транспорту на площах, одна з яких межує зі школою, а інша має транзитний трафік. Несподіваним результатом анкетування була пропозиція жителів зробити центральну площу Патріотів пішохідною. Світова практика показує позитивні приклади такого підходу. Наприклад, мер іспанського міста Понтеведра 19 років тому прибрав автомобілі з центра міста, закрив наземні стоянки, обмежив швидкість до 30 км / час. Внаслідок цього з 2009 року не було зафіксовано жодного випадку загибелі в ДТП. В умовах Сарати обмежити або прибрати транзитний рух автотранспорту з центральної площі не створить особливих проблем.

Для підключення громадян до проектування був проведений колективний воркшоп, в рамках якого обговорювалися варіанти реновації площі Патріотів. Особливу роль відіграє залучення дітей у формування міського середовища, для того, щоб створити доброзичливе простір для них.

Рис. 3. Воркшоп у Сараті

Учасників зустрічі розділили на 4 команди до складу яких увійшли школярі, представники влади та громадських організацій, активні мешканці Сарати. Модераторами кожної команди виступили студенти архітектурно-художнього інституту ОДАБА. Кожній з команд проводила мозковий штурм, що складається з SWOT- аналізу та зонування території. Учасникам пропонувалося зобразити на підготовленій ортофотос'ємці своє бачення розвитку площі, де буду створені умови для комфортного відпочинку для всіх категорій мешканців, а після презентувати командну ідею.

Під час короткої презентації команди розповіли, як формували брендинг території, створювали «портрет» користувачів цього простору. Також учасники розробляли цілорічний сценарій розвитку і використання території - «календар подій» який дуже впливав на функціональне зонування і створення багатофункціональних просторів і підбор малих архітектурних форм та вуличних меблів. Також представили по етапний план розвитку території з огляду на різні сценарії фінансування. Абсолютно всі учасники воркшопу підійшли до роботи відповідально і креативно, надавши організаторам унікальні ідеї, які були прийняті для проекту реновації центральній площі. Школярі

старших класів отримали загальне розуміння професії архітектора, а пізніше дипломи ААО на випускний лінійці в школі. Відеоролик про подію: https://www.youtube.com/watch?v=Cp19SUxIII_s

Паралельно з проведенням партисипаторная заходів, силами Інституту міської регенерації та дизайну велася інженерна робота з підготовки ортофотоплану і топознімання 10 гектар проектованої території. Зібрані вихідні дані лягли в основу перед проектних розробок. Візуалізації проектних рішень були презентовані депутатам на черговій сесії сільської ради та опубліковані для громадського обговорення на сайті, в соціальних мережах, в ЗМІ. Найбільший відгук від населення організатори реновації отримали з соціальної мережі. При розробці методики громадських слухань необхідно враховувати, що в даний час соціальні мережі є основним джерелом поширення і отримання інформації.

Рис. 4. Візуалізація реновації площі Патріотів

Рис. 5. Процес партисипаторного проектування

Висновки:

Як проектувальники, ми можемо констатувати очевидну користь партисипаторного проектування.

Наведемо кілька аргументів:

- проектування з залученням жителів, представників адміністративних структур, бізнесу, громадських організацій та інших зацікавлених в проекті осіб знизило природне опір неактивних жителів інновацій. Партісіпацію - це валідація і легітимізація проектних рішень, тому що люди стають їх співавторами;

- пропозиції, отримані від жителів, прояснили сформувалися роками запити. Наприклад, уточнені місця бажаних парковок, виявлено інтерес підлітків до розвитку скейтпарку, літнього майданчика комунального кафе, необхідності багатофункціонального спорткомплексу в створюваному Саратському ОТГ.

- Виявлено проблеми інженерної інфраструктури, зокрема зливової каналізації.

- Розподілені пріоритети благоустрою території, черговість робіт і складена «гнучка» програмна кошторис.

Безумовно, створення нових ОТГ зажадає перегляд всіх місцевих і регіональних стратегій розвитку, а, отже, і коригування містобудівних проектів. Багато існуючі генеральні плани розроблялися без урахування нових умов децентралізації і не базуються на довгострокових стратегіях.

Література

1. Чикаренко І. А. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад / І. А. Чикаренко, О. О. Чикаренко, А. С. Ушакова // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 10. – С. 54-61.
2. Bordenave, J.D. Participative communication as a part of building the participative society/ Bordenave.// In Participatory Communication: Working for Change and Development, edited by S.A. White, K.S.Nair & J. Ascroft. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. – 1994.
3. Sanoff, H. Community Participation Methods in Design and Planning / Sanoff.// New York: JohnWiley and Sons. – 2000.

INTRODUCTION OF PARTICIPATOR DESIGN IN UNITED TERRITORIAL GROUPS UNDER CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Savitskaya O.S., Rumilets T.S., Khalin V.V., Odessa State Academy of Construction and Architecture

Annotation. *In Ukraine the processes of decentralization of power towards local bodies are gaining momentum, giving significant discretion to control media ownership and management. It is therefore, necessary to establish new methodological framework for independent decision-making and the orientation of the development paths of local actors and public administration under decentralization. The implementation of participatory design in the united territorial communities is an effective and at the same time “soft” technology due to its openness, transparency, accountability and control of power that is accessible to the public. The massive experience of creating urban design projects and concepts, implementing brainstorming sessions and workshops in which the authors of the publication participated emerges the necessity to introduce new methodological approaches to designing public spaces in the united territorial communities. This article describes the*

role and specific features of the participatory design process of the historical centre in smt Sarata. The paper presents relevant principles of residents, authorities and public organizations participation at all stages of the design, as well as the role of individual processes in the relationship of the development strategy of OTG and urban planning documentation.

Key words: *participatory design, united territorial communities, decentralization; strategy; urban development projects.*

ВНЕДРЕНИЕ ПАРТИСИПАТОРНОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ В ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ГРОМАДАХ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Савицкая О.С., Румилец Т.С., Халин В.В., Одесская государственная академия строительства и архитектуры

Аннотация. *Процессы децентрализации власти, которые за последние годы набирают все большие обороты в Украине, дают широкие полномочия органам местного самоуправления. Необходимы новые методологической основы для самостоятельного принятия решений по стратегическому выбору путей развития местных субъектов, общественного управления в условиях децентрализации. Внедрение партисипаторного проектирования в объединенных территориальных громадах является эффективной и одновременно «мягкой» технологией в силу своей открытости, прозрачности, подотчетности и подконтрольности власти обществу. Исходя из опыта разработки градостроительных проектов, концепций развития, организации мозговых штурмов и воркшопов, в которых авторы публикации принимали участие, выявляется необходимость внедрять новые методологические подходы проектирования общественных пространств в объединенных территориальных громадах. В статье охарактеризована роль и специфические особенности процесса партисипаторного проектирования исторического центра в смт Сарата. Обоснованы соответствующие принципы соучастия жителей, власти и общественных организаций на всех этапах проектирования, а также роль отдельных процессов в взаимосвязи стратегии развития ОТГ и градостроительной документации.*

Ключевые слова: *партисипаторное проектирование, объединенные территориальные общины, децентрализация; стратегия; градостроительные проекты.*